

Tentatio vos non apprehendat, nisi humana. Non vobis venit extrinsecus ista tentatio, quam vobis sponte generatis: quam etiam si tormentis cogere mini, admittere non deberetis. Hoc ideo dicit: quia spontanea voluntate, immolata idolis manducabant.

Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod possitis. Qui se pollicitus est sui nominis causa tribulationem patientibus affuturum, ut ibi, Multae tribulationes iustorum, & cetera.

Sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. Non amplius vobis tribulationem venire patietur, quam sustinere possitis.

Propter quod charissimi mihi, fugite ab idolorum cultura. Ut prudentibus loquor, vos ipsi iudicate quod dico. Propter omnia quae superius comprehendit.

Calix benedictionis cui benedicimus. Ideo primum calicem nominavit, ut possit de pane latius disputare.

Nonne communicatio sanguinis Christi est? Sicut ipse Salvator dicit: Qui manducat carnem meam, & biberit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo.

Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Quoniam unus panis & unum corpus multi sumus. Ita & panis idololatricae, demonum participatio esse monstratur.

Omnes quidem de uno pane, & de uno calice participamus. Ita si cum idololatricis de uno pane comedimus, unum cum illis corpus efficitur.

Videte Israel secundum carnem. Carnalis Israel, carnales hostias offerebat: sicut spiritualis, sacrificia spiritualia offert Christo. Item ideo secundum carnem, quod iuxta literam non spiritualiter fervierunt.

Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Sicut illi edentes hostias participes fiebant divini altaris: ita isti similiter idolorum.

Quid ergo? Dico quod idolis immolatum sit aliquid, aut quod idolum sit aliquid? Sed quae immolant gentes, demoniis immolant, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri demoniorum. Praevenit, ne quis diceret: Ergo dicitis vim aliquam habere idolum, vel posse pollueri: Non inquit, idolum insensibile polluit, sed demones, qui templis praesident ad homines depravandos, & suo servitio mancipandos.

Non potestis calicem Domini bibere, & calicem demoniorum. Non potestis mensa Domini participes esse, & mensa demoniorum. Non potestis & Dei & demonum esse participes.

An amulamur Dominum? Alii codices habent: Ipsi me zelaverunt in Domino, hoc est, ad zelum provocaverunt.

Nunquid fortiores illo sumus? Qui ista non fecit: nam si scisset hinc fidem firmissimam comprobari, in hoc quoque dedisset exemplum.

Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia quae a lege non prohibentur, licent: quia per se non habent peccatum, sed non semper expediunt: quia occasionem nonnunquam generant delinquendi.

Omnia mihi licent, sed non omnia aedificant. Nemo quod suum est querat, sed quod alterius. Omne quod expedit, licet: non omne quod licet, expedit: sed nos Apostoli exemplo & Christi non debemus illa tantum considerare quae licent, sed illa potius quae nobis expediunt, & aedificant fratres: ut non queramus quae nobis solis temporaliter profint, & aliis forte nocent.

Omne quod in macello venit, manducate nihil interrogantes, propter conscientiam. Si vultis manducare carnes: saltem de macello comparate, tantum ne in idolo comedatis: & nolite interrogare, utrum immolatae sint: ne cognoscetes vos, omnia immolata esse respondeant: & non possitis propter conscientiam manducare.

Domini est terra, & plenitudo ejus. Si Domini sunt, munda sunt omnia simpliciter utentibus.

Si quis vocat vos infidelium ad cenam, & vultis ire: omne quod vobis apponitur, manducate: nihil interrogantes, propter conscientiam. Si quis autem dixerit: hoc immolatum est idolis: nolite manducare, propter illum qui indicavit, & propter conscientiam. Concessit ire si velint. Tunc sane debet Christianus ad infidelem ire, si novit esse profectum sicut Salvator qui ad hocibat, ut aut signa faceret, aut doceret: sicut apud Phariseum, primo ipsum docuit non divites pascendos

esse, sed debiles. Deinde simul discumbentes docuit humilitatem etiam in acubitu custodire. Postremo legisperitos arguit arrogantiae, eo quod nec ipsi redarguerent superbiam, nec alios paterentur.

Conscientiam autem dico, non tuam, sed alterius. Ne quis putet illa vos quasi sancta comedere.

Ut quid enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia? Hoc est, ad quem profectum ita utor libertate mea, ut me alius reprehendat?

Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago? Non ideo sub gratia sumus, ut sub libertatis specie occasionem demus infidelibus blasphemandi.

Sive ergo manducatis, sive bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Nihil magis agendum est Christiano quam ut in omni opere ejus, Dei gloria praedicetur: nec aliquid faciat, unde Christi doctrina possit in aliquo reprehendi.

Sine offensione estote Judaeis & gentibus: & Ecclesiae Dei. Quia & Judaei tanquam de idololatriis scandalum patientes, credere non audebant: & gentes in colendis idolis firmabantur, & Christiani tali desinebantur exemplo.

Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non querens quod mihi utile est: sed quod multis, ut salvi fiant. Ego me sic exhibeo, ut omnibus placeam ad profectum. Si quis me sine causa odisse voluerit, ego non sum in culpa. Nunquam Apostolus ipse se laudat, non se ad extollentiam laudat: sed suo exemplo illos provocat ad profectum. Unde & nos ad hoc solum debemus velle placere: ut sicut illius tantum Deus nostram noverit conscientiam: quia non hoc propter favorem, sed propter salutem hominum facimus.

Caput X I.

IMITATORES mei estote, sicut & ego Christi. Christus nihil propter se fecit aut passus est, sed est salutis causa multorum. Item qui non querit ea quae sibi soli expedit, sed & pluribus, ut salvi fiant: ipse imitator est Christi, qui pro nobis & passus est, & mortuus.

Laudo autem vos fratres quod per omnia mei memores estis. Incipit de velamentis, & laudando ad rationem provocat: quia in hac causa, auctoritatem legis non habet quam profert. Haec irridendo Apostolus dicit, quod ejus praeccepta minime servarent.

Et sicut tradidi vobis, praeccepta mea tenetis. Quasi legem praeccepta mea tenetis, scientes illum in me spiritum loqui, qui in lege locutus est & Prophetis.

Volo autem vos scire. Etiam in hoc volo vos instruere, ut illud similiter teneatis.

Quod omnis viri caput, Christus est. Vir nulli subiectus est nisi Christo, qui & homo & Deus est. Mulier vero, & Christo & viro debet esse subiecta.

Caput autem mulieris, vir. Secundum ordinem naturalem. Ceterum in Christo Jesu neque masculus, neque femina, sed voluit eas esse subiectas.

Caput vero Christi, Deus. Secundum assumpti hominis formam. Item ideo caput Christi Deus: quoniam susceptam incarnationem secundum hominem, deitas quae in eo inerat, gubernabat: sicut idem Apostolus alibi dicit: Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi.

Omnis vir orans vel prophetans. Sive docens, sive futura praedicans.

Velato capite, deturpat caput suum. Venit ad causam: quia & viri comam nutriebant, & mulieres nudo capite procedebant in Ecclesiam, gloriantes in crinibus: quod non solum inhonestum erat, sed etiam concupiscentiae fomenta praestabat. Vir ergo ut liber, non debet habere velamen, cuius caput est Christus. Mulier vero debet esse velata: ut ostendatur, quia debet esse humilis & subiecta.

Omnis autem mulier orans vel prophetans non velato capite, deturpat caput suum. Unum enim est, ac si decalvetur. Nam si non velatur mulier, tondeatur. Si vero turpe est mulieri tondere aut decalvari, velet caput suum. In suo sexu, aut in domo.

Vir quidem non debet velare caput suum. Ergo nec comam nutrire.

Quoniam imago & gloria Dei est, mulier autem gloria viri

est. Vir ad imaginem Dei factus est: & idcirco liber est. Mulier vero ad viri similitudinem est formata: unde jebetur esse subiecta.

Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro. Ex costa scilicet viri.

Etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum. Vir propter seipsum factus est, mulier vero ad viri adiutorium creata est.

Ideo debet mulier velamen habere super caput suum. Velamen signum potestatis esse declarat.

Et propter angelos. Item hoc loco angelos, Ecclesiis praesidentes dicit: sicut & Malachias Propheta testatur sacerdotem angelum esse, dicens: Labia enim sacerdotis custodiunt scientiam: Et legem requirent ex ore ejus: quia angelus Domini exercituum est: Sive vere propter honorem angelorum: qui Ecclesiae assistere perhibentur.

Verumtamen neque vir sine muliere, neque mulier sine viro in Domino. Consolatur illas, ne nimium eas gravasse videatur: & nec vir sine muliere potest nasci, nec mulier sine viro.

Nam sicut mulier de viro, ita & vir per mulierem. Hoc est in principio. Potest & ita dici: Sicut Eva ex Adam, ita secundum hominem, Christus ex Maria.

Omnia autem ex Deo. Contra Manichaeos, qui negant carnem factam a Deo.

Vos ipsi iudicate: decet mulierem non velatam orare Deum. In ipsorum iudicio ponit, ut sua conscientia convincantur.

Nec ipsa natura docet vos. Potest dici, si hoc natura est: quare non ab omnibus gentibus custoditur: quia illi a natura deciderunt: sicut ex multis aliis comprobatur. Denique sine lege vivunt: & si apud illos loqueretur Apostolus, aliis rationibus uteretur.

Quod vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi: mulier vero si comam nutriat, gloria est illi. Nazarei ut comam nutrirent, ex Dei praeccepto devotissime faciebant.

Quoniam capilli pro vela nine dati sunt ei. Exposuit quod dixerat, si non velatur & tondeatur.

Si quis autem videtur contentiosus esse. Praevenit illos, ne quis diceret: ubi scriptum est, vel alius argumentis huic resisteret rationi.

Non: talen consuetudinem non habemus. Sive contendendi, sive talia facienda.

Neque Ecclesia Dei. Quae mansuetudini potius quam contentionibus studet.

Hoc autem praecipio. Considerandum est quid audierit a Domino ille servus, qui solum acceptum talentum custodivit. Unde non est laudandus qui non semper crescit in melius: quia fides eo perfectior esse debet quo senior. Miserum autem est, si semper infans lacte poterit, aut qui literis studet, hoc solum habeat, quod in primis rudimentis accepit.

Quanto igitur magis ille sine spe est, qui non solum non proficit, sed etiam deficit, & illud ipsum penitus obliviscitur, quod accepit.

Non laudans, quod non in melius, sed in deterius convenitis. Subauditur, vitupero, quod in deterius proficitis.

Primum quidem convenientibus vobis in Ecclesiam. Incipit de sacramentis.

Audite scissuras esse inter vos, & ex parte credo. Secundum quod mihi a Domino revelatum est: sive quia scio contentiosos vos esse.

Nam oportet & haereses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. Quia tales contentiones habetis, necesse est etiam vos usque ad haereses pervenire. Sicut si dicas: ille qui tantum bibit, necesse habet inebriari. Item non hoc dicit Apostolus, quia debent esse haereses: sed quia inter se scissuras habebant, ideo dicit: oportet hoc esse: & necesse est haereses esse.

Convenientibus ergo vobis in unum, jam non est dominicam cenam manducare. Unusquisque enim suam cenam praesumit ad manducandum. Jam non est dominica, sed humana: quando unusquisque tanquam cenam propriam solus invadit: & alii qui non obtulerit, non impertit: ita ut magis propter saturitatem, quam propter mysterium videamini convenire. Ceterum dominica caena omnibus debet esse communis: quia ille omnibus discipulis suis qui aderat, aequaliter tradidit sacramenta. Caena autem ideo dicitur, quia Dominus in caena tradidit sacramenta. Item hoc ideo dicit: quia in Ecclesia

Tom. V.

convenientes, oblationes suas separatim offerebant: & post communionem quaecumque eis de sacrificiis superfluisent, illic in Ecclesia communem cenam comedentes, pariter consumebant.

Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Quicumque non obtulisset, non communicabat: quia omnia soli qui obtulerant, infumebant. Quidam hunc locum ad illos referunt, qui epulas in Ecclesia faciebant. Aliter: Quidam esurit, quidam ebrius est: ideo dicit, quia supervenientibus mediocribus, & volentibus fumere sacramenta, deerant: quoniam ab illis qui obtulerant oblationes, in communi convivio fuerant cuncta consumpta.

Nunquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? Si vultis saturari, domi manducate. Sanctificatio enim etiam in parvo consistit.

Aut Ecclesiam Dei contemnitis? Facientes eam triclinium epularum.

Et confunditis eos qui non habent? Confundebantur, ab omnibus denotati: cum ita debeant communicare, ut eum qui obtulerit nemo cognoscat.

Quid dicam vobis? laudo vos, in hoc non laudo. Sicut in aliis laudavi, ubi laudabiliter egistis, in hoc omnino non laudo.

Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis. Non est meum quod vobis tradidi, sed a Domino illud accepi, sicut ipse alibi dicit: Non se ab hominibus, sed omnia a Deo didicisse.

Quoniam Dominus Jesus. Jam hinc quasi oblitis commemorat, quam magnum sit hujus mysterii sacramentum.

In qua nocte tradebatur. Id est, a Juda.

Accipite panem, & gratias agens fregit & dixit: Accipite, & manducate. Hoc est, benedicens, etiam passurus, ultimam nobis commemorationem, sive memoriam dereliquit. Quemadmodum si quis peregrinatus proficiscens aliquid pignus ei quem diligit, derelinquat: ut quotiescumque illud viderit, possit ejus beneficia & amicitias memorari, quod ille si perfecte dilexit, sine ingenti desiderio non potest videre vel fieri.

Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, postquam cenavit, dicens: Qui manducat corpus meum, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. Unde agnoscere se debet, quisquis Christi aut corpus edit, aut sanguinem bibit: ne quid indignum ei faciat, cujus corpus effectus est.

Hic calix novum testamentum est. Quia vetus, hoc per sanguinem animalium portendebat.

In meo sanguine. Et vetus & novum per sanguinem dedicatur: quia sine morte firmum esse non potest testamentum.

Hoc facite, quotiescumque biberis, in meam commemorationem. Ideo hoc Salvator tradidit sacramentum: ut per hoc semper commemoremus, quia pro nobis est mortuus. Nam & ideo cum accipimus, a sacerdotibus commonemur, quia corpus & sanguis est Christi: ut beneficiis ejus non existamus ingrati.

Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem biberis, mortem Domini annuntiabitis. Sive ipsi mysterio nunciatis: sive in cordibus vestris agnoscitis.

Donec veniat. Tamdiu memoria opus est, donec ipse venire dignetur.

Itaque quicumque manducaverit panem hunc, & biberit calicem Domini indignè. Sicut scriptum est: Omnis mundus manducabit. Et iterum: Anima quae manducaverit immunda, exterminabitur de populo suo. Et ipse Dominus ait: Si ante altare recordatus fueris, quia habet frater tuus aliquid adversum te: relinque munus tuum ante altare, & vade reconciliari fratri tuo. Prius ergo perscrutanda est conscientia, si in nullo nos reprehendit: & sic aut offerre, aut communicare debemus. Quidam sane dicunt: quia non indignum, sed indignè accipientem revocet a sancto. Si ergo etiam dignus indignè accipere dignè? Unde oportet otiosum cessare a vitiis, ut sanctum Domini corpus sanctè percipiat.

Reus erit corporis & sanguinis Domini. Quia tanti mysterii sacramentum pro vili despexerit.

Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Si in linteam, vel vas fordium, non illud

R. II. ij

mittere audeat: quanto magis in corde polluto: quam immunditiam Deus super omnia execratur: & quæ sola injuria ejus est corpori. Nam & Joseph ille justus propterea findone munda involutus in sepulchro novo corpus Domini sepelivit: præfigurans corpus Domini accepturos, tam mundam mentem debere habere, quam novam.

Qui enim manducat & bibit in digno, iudicium sibi manducat & bibit. Dupliciter reus effectus, præsumptionis scilicet, & peccati.

Non dijudicans corpus Domini. Non discernens à cibo communi.

Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles: & dormiunt multi. Quod si nosmetipsos dijudicavimus, non utique dijudicavimus. Erat præsens correptio, & nunc est: sed quia multa patiuntur, putamus consuetudinis esse, quod culpa est. Tribus sanè causis infirmitates adveniunt corporales. Aut ex tentatione, sicut Job & Tobia: aut ex peccato, sicut Alaph regi, & his qui in præfenti ab Apostolo arguuntur: aut ex aliqua intemperantia, ut Timotheo: & his qui jubentur medicum honorare. Huic tantum causæ, humana potest succurrere medicina. Item significat Corinthios, propter supradictum peccatum, ægrotatione & imbecillitate & morte à Domino esse correptos.

Dum iudicamur autem, à Domino corrumpimur: ut non cum hoc mundo damnemur. Correptio, paternæ est pietatis, ut poeniteamus: ne cum infidelibus mundi damnemur in æternum.

Itaque fratres mei, cum convenitis ad manducandum, invicem expectate. Si quis esurit, domi manducet. Quia nemo alium expectabat, ut communiter offerretur.

Ut non in iudicium conveniatis. Non in sanctificationem, sed ad iudicium conveniebant.

Cætera autem cum venero, disponam. Cætera de ipsius mysterii sacramento.

Caput XII.

DE spiritualibus autem. Incipit de spiritualibus sacramentis. Crescente fide, jam linguarum gratia (quam propter infideles acceperant) desinebat: hinc ergo plurimi contristati, adhuc etiam hanc gratiam habentibus invidabant, omnibus donis hanc majorem esse putantes.

Nolo vos ignorare, fratres. Nolo vos hujus mysterii necire rationem.

Scitis autem quoniam cum gentes essetis, ad simulacra multa. Hoc est, irrationabiles, secundum Prophetam dicentem: Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes qui confidunt in eis.

Propterea ducemini entes. A magis vel aruspibus idolorum.

Ideo notum vobis facio, quod nemo in spiritu Dei loquens, dicit anathema Jesu. Utinam irrationabiles mobileque non sitis: cum religione enim & mores mutare debetis & nosse vestre fidei rationem.

Et nemo potest dicere, Dominus Jesus: nisi in spiritu sancto. Quomodo ergo operarios iniquitatis Dominus cognoscet, si etiam virtutes sint operati: & Deus malis operibus denegatur? Sed nemo potest in Spiritu sancto Dominum appellare, nisi qui eum & verbis, & operibus confitetur. Item docet Corinthios, nisi in Spiritu sancto, hoc est, in bonis operibus conversantes, Dominum Jesum dicant, eis profectio non posse, sicut & ipse Dominus in Evangelio dicit: Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, introibit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem patris mei.

Divisiones verò gratiarum sunt, idem autem spiritus. Et divisiones ministracionum sunt, idem autem Dominus. Et divisiones operationum sunt, idem verò Deus: qui operatur omnia in omnibus. Hic vult ostendere gratiæ Spiritus sancti divisiones esse, non ipsius. Et quamvis hic locus proprie contra Macedonios faciat, qui Spiritum sanctum negant esse Deum. Dicendo enim, semper idem, omnia se dicere de Spiritu sancto declarat. Sed & paulo post ait: Hæc autem omnia cooperatur unus atque idem Spiritus: ut eum & Deum & Dominum demonstraret. Tamen contra Arianos, non mediocriter argumentum: qui de hoc calumniari solent, quod primò pater, secundò filius, tertio Spiritus

sanctus nominatur. Hic enim istum ordinem permittit. Item manifesta prædicatio est, unius deitatis atque substantiæ Patrem & Filium, & Spiritum sanctum esse, qui potestatem ut Dominus & Deus, singulis quibusque, ut vult, gratiarum dona largitur.

Unicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Ut appareat illum Spiritum sanctum accepisse.

Alii quidem per spiritum datur sermo sapientiæ. Sapientiæ sermo est, sapienter & aptè ac rationabiliter loqui: & posse disserere, vel docere quod norit sane. Qui ex dono habet sapientiæ, sine suo conatu loquitur & labore: & nemo illi sicut beato Stephano prævalet contraire. Ad utilitatem: & incredulorum, ut credant: & credentes ut firmetur.

Alii autem sermo scientiæ, secundum eundem spiritum. Ut sciat legis mysteria explanare: vel ut præterita noverit, & æstimet de futuris.

Alteri fides in eodem spiritu. Hic fides, ad prodigia faciendâ, quæ montes transferat. Abusivè enim rem posuit pro effectu.

Alii gratia sanitatum in uno spiritu. Ut curet ægrotos.

Alii operatio virutum. Opus virtutis est, demonia ejicere, vel mortuos suscitare.

Alii prophetia. Hoc est, ut futura prædicet.

Alii discretio spirituum, alii genera linguarum. Ut qualis vel quo spiritu veniat, vel loquatur intelligat.

Alii interpretatio sermonum. Alius interpretari poterat, quæ alius loqueretur.

Hæc autem omnia operatur unus atque idem spiritus. Si omnia unus spiritus operatur, quare contristaris, quod aliam gratiam accepisti: & alium quasi majorem partem invaserit, æmularis: cum hoc non in nostra, sed in donantis sit positum potestate.

Dividens singulis prout vult. Sic quoque spiritum Domini dicit: dum non iustus, sed voluntarius operatur.

Sicut enim corpus unum est, & membra habet multa: Omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt. Per comparationem corporis, ostendit non naturam membrorum, sed officia esse diversa & neminem debere curare cujus sit officii, dum omnes uno eodemque spiritu animentur. Sumit exemplum ex humano corpore: ut doceat ita esse Ecclesias in Christo unum corpus, sicut sunt membra in corpore hominis: ne adversum alterum, alter infletur.

Ita & Christus. Notandum quod Christus per corpus suum dicatur Ecclesia.

Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive gentiles, sive servi, sive liberi. Ut unum corpus efficiamur in Christo. Quorum ergo spiritualia, & cælestia communia sunt, debent terrena & carnalia communiter possidere, secundum sententiam Prophetæ: Nonne pater unus est omnium? Item hic manifestè ostenditur: quoniam qui baptizantur in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, in una baptizantur substantia: quoniam Trinitas deitatis non habet diversitatem, dicente Apostolo.

Et omnes in uno spiritu vocati sumus. Quasi potionati spiritu, quem accipiunt baptizati per manus impositionem.

Nam & corpus. Revertitur ad exemplum.

Non est unum membrum, sed multa. Non potest totum corpus, unum officium agere: sed unumquodque membrorum id agit ad quod aptum est.

Si dixeris pes. Pes Ecclesiæ dici potest, qui ad intercedendum egreditur.

Quoniam non sum manus. Manus, est ille qui operatur.

Non sum de corpore: num ideo non est de corpore? Et si dixerit auris: quoniam non sum oculus: non sum de corpore: num ideo non est de corpore? Dicebat enim non esse se de corpore: quia hanc quam alii acceperunt gratiam, non habebat.

Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si omnes scientes, ubi sunt auditores?

Si totum auditus, ubi odoratus? Si omnes auditores, quis erit boni odoris malive discretor: ut unum corpus efficiamur in Christo.

Nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore sicut voluit. Sicut in corpore aptè & ordinatè constituta sunt membra: ita & in Ecclesia unumquodque à Deo, ad id quod aptus est, ordinatur.

Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? Si omnes unam gratiam haberent, reliquæ ubi essent? nec corpus jam poterant esse, sed membra.

Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. Hoc est, humanum: quod multa membra ostendit.

Non potest autem oculus dicere manui, opera tua non indigeo. Ideo invicem indigemus, ut magis ac magis charitas confirmetur. Nam si unus omnia haberet, adversus ceteros inflaretur.

Aut iterum caput pedibus. Sacerdos est caput: infirmi, pedes Ecclesiæ. Si dixerit auricula: quæ sapiens auditor est: (Nam auris inter cætera auferri dicitur à Judæa per Isaiam Prophetam:) Non sum oculus, non sum ex corpore: non ideo non est de corpore.

Non essis mihi necessarii. Oculus est, qui intelligit: os, ille qui docet vel loquitur linguis.

Sed multo magis quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt. Membra quæ spernit in Ecclesia majoris utilitatis esse probantur: sicut in corpore sine manibus & pedibus vivitur, sine intestinis omnino non vivitur.

Et quæ putamus ignobiliora membra esse corporis. Non quo verè sint talia.

His honorem abundantiorum circumdamus. Cum cautius vestimentis, & diligentius conteguntur.

Et quæ inhonestæ sunt nostra, abundantiorum honestatem habent. Honestæ autem nostra nullius egent. Quæ per se pulchra sunt, nullius tegminis egent pulchritudine: ut est caput & manus.

Sed Deus temperavit corpus: ei cui deerat, abundantiorum tribuendo honorem. Minoribus majora dona concedens: ut qui honore minor erat, gratia abundaret.

Ut non sit schisma in corpore. Ut pro invicem solliciti simus: dum alterutro indigemus, ne quis sequatur & gratia & honore privatum.

Sed in idipsum pro invicem solliciti sint membra. Sicut oculi viam pedibus provident, & manus pro toto corpore operantur: & omnia alterutrum membra deseruiunt.

Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra. Si unum membrum dolet, totum corpus affligitur: & ad sanitatem ejus membra omnia collaborant.

Sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra. Sicut ait Salomon: Corde letante, vultus floret. Nos autem compassionem, & congratulationem in contraria permutamus.

Vos autem estis corpus Christi. Hoc est, Ecclesia de carne ejus, & de ossibus ejus: sicut ad Ephesios ait.

Et membra de membro. Toti, corpus: singuli, membra.

Et quosdam quidem posuit Deus. Modo ipsum vult membrorum ordinem demonstrare.

In Ecclesia primò Apostolos. Non in synagoga, ne puteamus eum de antiquis dixisse Prophetis: sicut erat Agabus: cæterum Patriarchas quoque debuerat nominare.

Secundò Prophetas, tertio doctores. Prophetæ sunt, qui explanant obscura Prophetarum: & qui homines exhortantur, sicut alibi dicit: Nam qui prophetat hominibus, loquitur ad ædificationem, exhortationem, & consolationem.

Deinde virtutes, exinde gratias curacionum. Hic virtutes, signa majora significat.

Opitulationes. Hoc est, adjutoria. Unde Paulo in visu dicitur à viro Macedone: Veni, adjuva nos.

Gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Qui sciunt singulos, prout apti sunt gubernare.

Nunquid omnes Apostoli? Nunquid omnes Prophetæ? Nunquid omnes doctores? Nunquid omnes virtutes? Nunquid omnes gratiam habent curacionum? Nunquid omnes linguis loquuntur? Nunquid omnes interpretantur? Hoc est quod superius dixerat: Si essent omnia unum membrum, ubi corpus?

Æmulamini autem charismata meliora. Hoc est, sectamini Prophetas.

Et adhuc excellentiorum. In Græco habet, super modum.

Viam vobis demonstro. Charitatem, per quam pervenit ad Deum: Vult nos magis illa querere quæ ex nobis sunt,

& ad vitam proficiunt, quàm signa quæ non sunt in nostra potestate posita.

Caput XIII.

SI linguis hominum loquar, & angelorum. Non solum omnium hominum, sed etiam si quæ sunt angelorum.

Charitatem autem non habeam: factus sum velut es sômans, aut cymbalum tinniens. Quod non ex se, sed ab alio impulsum solum sonitum reddit, & delectat auditum. Charitas vero ex nobis est, & omnem possidet fructum.

Et si habuero prophetiam, & noverim mysteria omnia. Hic futura prædicare, mysteriorum cognitio est, & omnium secretorum. Scientia verò, nosse omnia quæ fuerunt & sunt. Si ista omnia tam magna sine charitate nihil sunt: quanto magis sine abstinentia, jejunio, & his similibus: in quibus sibi plerique relicta charitate gloriantur.

Et omnem scientiam. Et hic scientia magna: quia cum his computatur, etiam si minor sit charitate.

Et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam: charitatem autem non habuero: nihil sum. Hic intelligitur magna fides esse, quæ in Evangelio grano sinapis comparatur: quæ non propter modicitatem, sed propter integritatem, vel vigorem apposita est. Notandum sanè quod inter cætera etiam omnis fides quæ montes transferat, sine charitate non proficit.

Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas. Apostolus de summo charitatis bono tractans, magnis eam proculdubio rebus prætulisse credendus est: neque enim potuerunt rei summæ comparari non magnæ: quod ex ipsis speciebus agnoscitur. Nam linguis hominum loqui, & angelorum, & habere prophetiam, & omnia mysteria nosse, omnemque scientiam possidere, & habere omnem fidem, & ignibus se cremandum tradere, magna esse quis nesciat? His etiam mundi contemptus annectitur: qui si magnus non esset, nec rei summæ, id est charitati compararetur, nec inter magna utique poneretur: quod illorum sententiam destruit, qui renunciandum rebus sæculi certo tempore, perfectionem cogente volunt esse præceptum: ut & Apostolis gloriam tollerant, quod non voluntariè fecerint, sed inviti: & nostri ævi perfectos, vanos constituent: qui rem alterius temporis frustra nunc voluerunt exercere. Item aliter: Notandum, quod contemptus mundi, martyrio comparatur: contra eos qui illud de Evangelio variis argumentis nituntur exolvere, ubi dicitur ad divitem: Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus.

Et si tradidero corpus meum, ita ut ardeam: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Non propter Deum, sed propter gloriam humanam. Vel certe si quis in ipso martyrio adversum fratrem retineat iram, contemnens eum qui iussit nos malitiam proximi oblivisci & in ipsa etiam morte prævaricator existens.

Charitas patiens est, benigna est. Semper bene volens. Modo describit omnia membra, & species charitatis. Parentes quia multum diligunt filios, eorum etiam libenter patiuntur injurias.

Charitas non emulatur: non agit perperam: non inflatur. Nemo illi quem vetè amat invidet, cuiusvis eum esse conspiciat gloriæ vel honoris: sed omnem ejus felicitatem: quasi suam libenter amplectitur.

Non est ambitiosa. Major esse aliis non ambit, & super fratres non cupit dominari.

Non quarit quæ sua sunt. Non quarit quod sibi tantum sit utile, sed quod multis.

Non irritatur. Non incitatur ad jurgia, ab illo quem diligit.

Non cogitat malum. Non solum non facit, sed ne cogitat quidem.

Non gaudet super iniquitate. Contristatur si quem iniquum aliquid vel fecisse vel passum esse conspexerit.

Congaudet autem veritati. Id est, bonis operibus, vel fidei veritati.

Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Suffert injurias, satisfaciendi credit, sperat ejus emendationem: & donec corrigat, patienter expectat.

Charitas nunquam excidit. Hoc est, ipsa sola permanet in futuro. Aut certe, quæ vera est non finitur.

R r r iij